

Arnfinn Sjøseth

Industri sjef korn og plantekultur
Fellekjøpet Agri SA

Erfaringer med kornhøster i Norge

- Ingen sesonger (uker eller dager) er like og toppe kan ikke forutses med presisjon og varierer med geografi.

Erfaringer med kornhøsten 2017

- **Midt-Norge:** har hatt en grei sesong med tørt korn og stabilt vær – litt under normal avling - nesten plass til alt korn uten ekstra lagringstiltak.
- **Østlandet:** Svært krevende driftssituasjon – periodevis har mottak, tørking, lager mannskap/arbeidsmiljølov og transport til lands og til vanns vært flaskehals.
- Årets sesong viser klart at rått korn, vekslende vær, stor treskekapasitet men manglende tørke- og lagerkapasitet på gård, har potensiale til å «kjøre våre kornmottak helt i senk».
- Paradoksalt nok - regnværet midt i september ga mottakene en helt nødvendig pustepause til tørking, rullering og transittering.
- Timebestilling har kommet for å bli og har bidratt til at siloene kan planlegge og styre mottaket - har vært til stor hjelp denne høsten.
- Sesongen på Østlandet har gitt FKA stort timeforbruk, høyt energiforbruk, ekstra handteringskostnader – men kompensierende tørkeinntekter.

Kornprodusenten har prioritert høstkapasitet heller enn kornhandtering på gården

A screenshot of a website for Felleskjøpet 2020. The page has a white background with a green header. The main content area features a large image of a green combine harvester with the text "INNHØSTING PÅ REKORDTID" and a green percentage icon. Below this, there are several smaller articles with titles like "FELLESKJØPET LANSERER LANDSDEKKENDE SERVICE TELEFON 24/7" and "HVA BETYR PRESSIONSJORDBRUK FOR DEG?". The website also includes a search bar and navigation links.

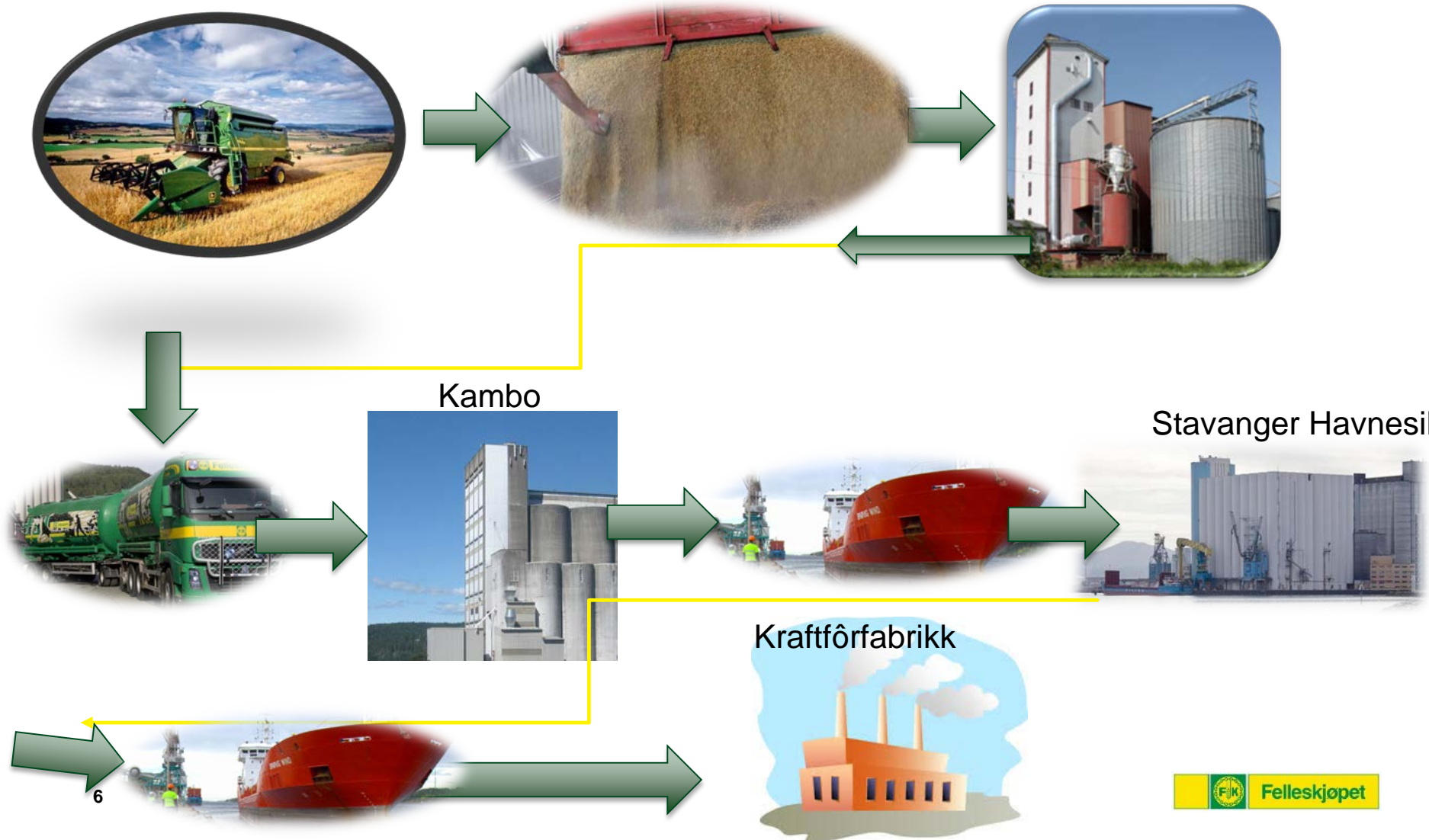
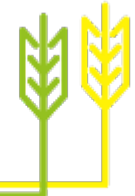
Når kornet var modent på Toten – var det fullt overalt.

Fra FKA avdeling Lena i oktober 2017.

Kornlogistikken i FKA -

50 mottak+ fabrikker/møller med ulike behov → puslespill

Rammebetingelser i verdikjeden for korn

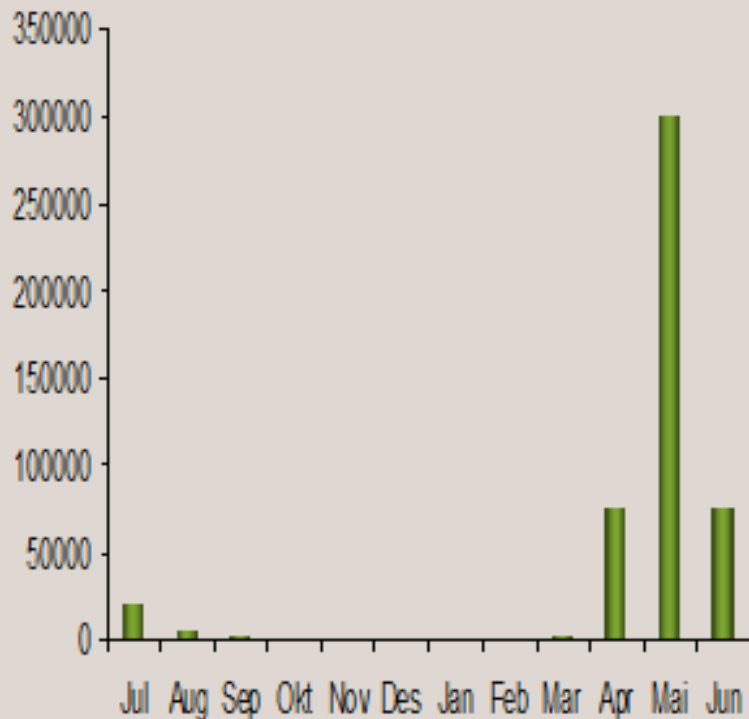
- **Målpris, basispris, noteringspris, mottaksplikt, omsetningsavgift**
 - Alle vet hva dette handler om?
- **Vekslingsfeltet; «Målpris på kyst»**
- **Korn; sluttprodukt eller råvare?**
 - Hva vil markedet ha?
 - Den norsk kornavlinga på 1,2 mill skal brukes opp!
 - Riktige planter tilpasset fotosyntese på norsk jord sammen med kanaliseringspolitikken er grunnmuren i norsk landbrukspolitik
- **FKA skal gi gode leveringsmuligheter og sikker avsetning**
 - Uten at det koster mer enn det må
 - Uten at det koster mer enn det noen er villige til å betale eller strengt tatt kan betale innenfor eksisterende tollbeskyttelse for korn og bearbeidede landbruksprodukter

Strategier for å spre risiko mellom bonde og industri

Hva er egentlig oppgaven – og løsningen?

- **Samfunnsoppgaven!** Hvordan skaffe kornavlinga «tak over hodet» og flytte den best og billigst fra åker til kvern/havn?
- **FKA-oppgaven – mottaksplikt, målprisanlegg og balansere salgssamvirke for kornbonden vs innkjøpssamvirke for husdyrbonden.** Hvordan oppnå kostnadseffektiv korndrift innenfor arbeidsmiljølovens krav med avtalt servicegrad for produsent? Samtidig ta vare på kvaliteten til mat og fôr gitt dagens rammebetingelser.
- Kan industrien i samarbeid med kornbonden få til en bedre og mer balansert verdikjede mhp risiko, kvalitet og effektivitet?
- Kan vi lære noe av erfaringer fra andre verdikjeder og bransjer?

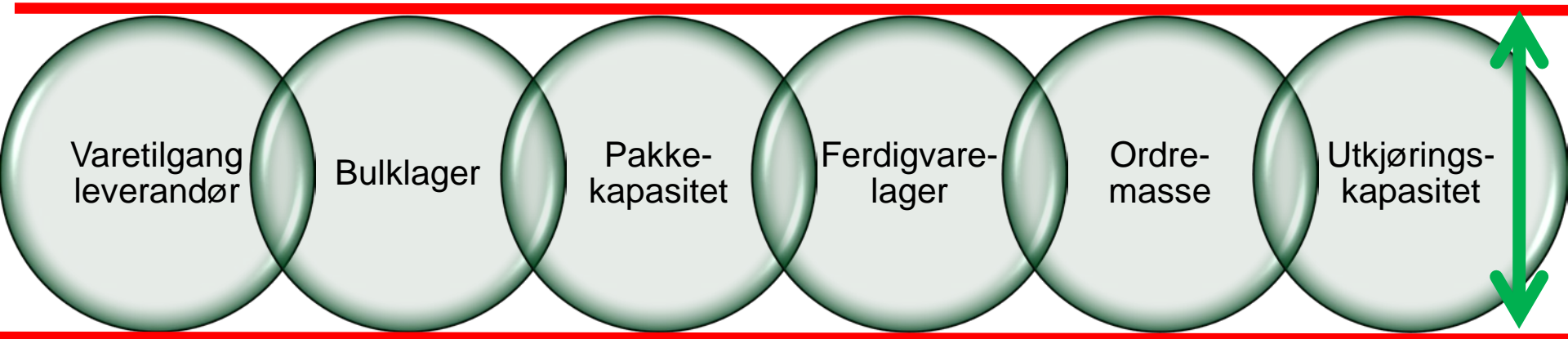
Innsatsvarer i landbruket. Ubalanse i varekjeden er velkjent utfordring - eksempel gjødsel

- Hoveddelen av gjødsla brukes i løpet av noen få uker på våren og forsommeren
- Utfordringen er å oppnå mest mulig effektiv produksjon og distribusjon gjennom året, uten unødvendige ekstrahåndteringer eller mellomlagringer
- For å stimulere til kjøp av gjødsel på høsten/vinteren, er prisene lavest i juli/aug, for så å stige gjennom sesongen fram til april/mai/juni

Gjødsel – idealsituasjon!

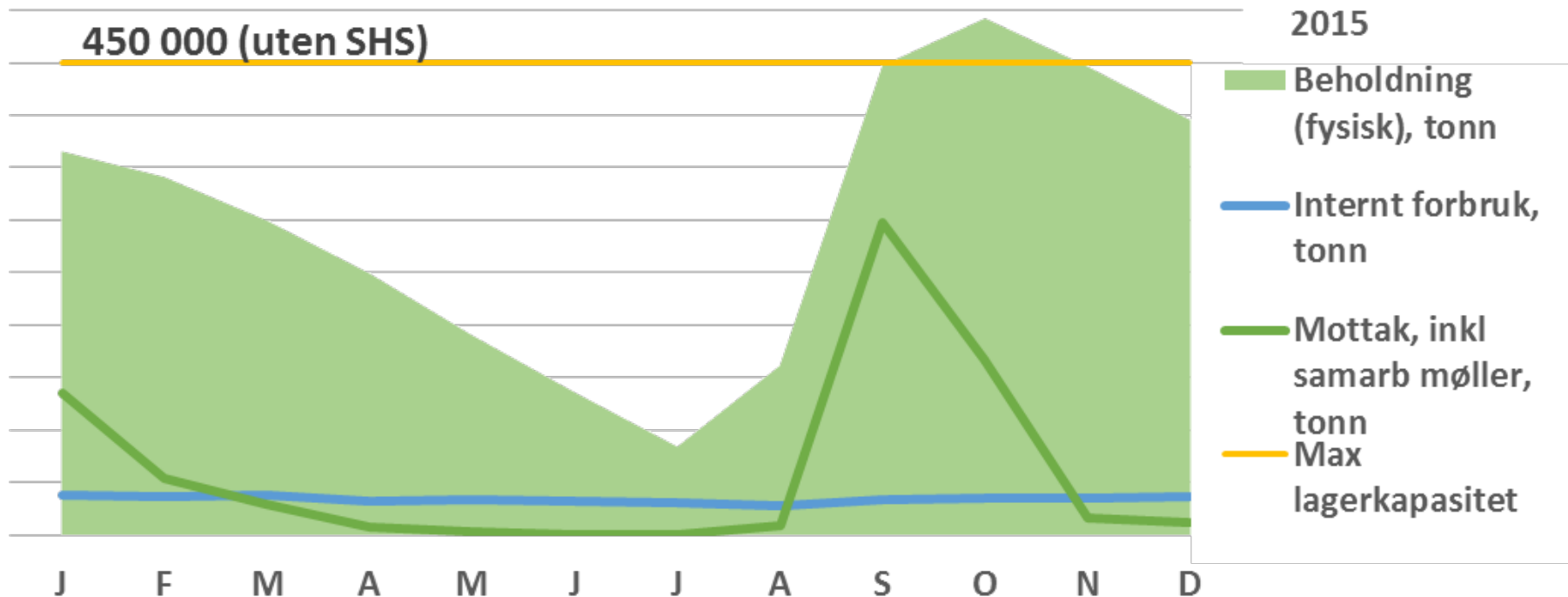
Riktige pris og leveringsvilkår sammen med strategi for «sales & operational planning» har gitt resultater!

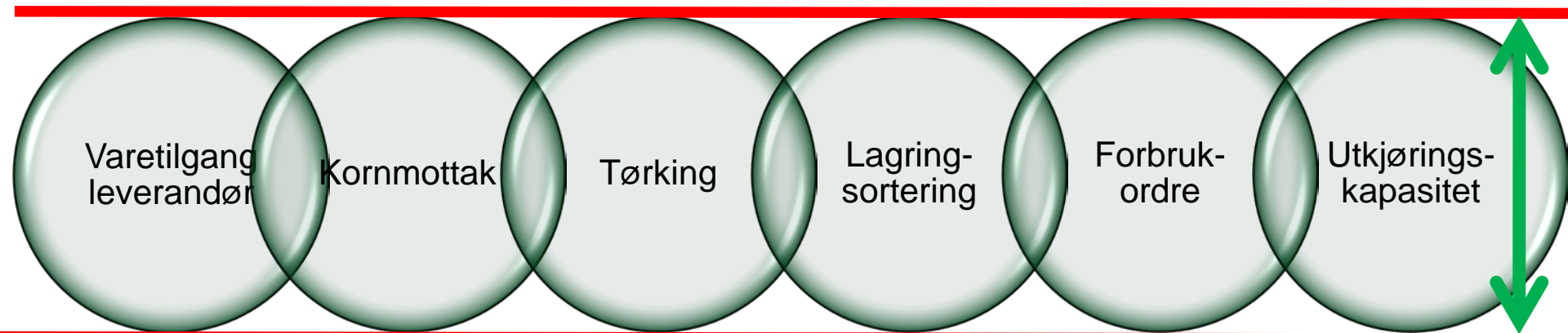
Ubalanse i varekjeden - norsk korn i FKA

Lagerkapasitet er mangelvare – enkelte år

-Stavanger Havnesilo er god å ha for den norske kornbonden!

Kan sum av rammebetingelser, pris og leveringsbetingelser gi tilsvarende balansert løsning for kornkjeden?
 Strategi for «purchase & operational planning»?

Utfordringer:

- **FKA er 100% tilhenger av markedsordningen på korn!**
- 70% av fôrkornet mottas i skuronn - alle vil levere alle vareslag rett fra jordet til våre nærmeste kornmottak - «big bang»
 - I et vanlig marked ville vi sagt at prisen i en slik overbudssituasjon burde reduseres dynamisk - «du kan gjerne få levere nå, men det blir ekstra sesongtrekk på xx øre»?
 - Ovennevnte gir rom for merbetaling innenfor målpris til produsenter som tørker og lagrer på gård for direkte levering til kvern/kyst etter skuronn?
- Alt vel til rette for bedre balansert varekjede?

Utfordringer forts.:

- Ikke helt:
 - Bare FKA med mottaksplikt og målprisanlegg ved kyst, må **her** rapportere alle prisnoteringer og differensieringer inn i målprisen – andre aktører står fritt til markedsbasert prisdifferensiering
 - Innebærer at alle industriaktører konkurrerer om det billige - ofte kvalitativt beste? - kornet rett fra jordet.
 - Lavere pris i skuronn vs lagringskorn gjør det mer lønnsomt for aktørene å bygge lager, fylle opp dette med billig korn rett fra åker – deretter stenge.
 - Videre kan andre aktører enn FKA «shoppe» lagerkorn fra attraktive produsenter når og hvor det trengs og til «any price».
 - FKA med mottaksplikt kan ikke stenge sine mottak og må motta mengder av korn med svært varierende kvalitet
 - FKA kan heller ikke i praksis «shoppe» lagerkorn uten hensyn til målpris og «samvirkeloven»!

Strategi for risikospredning - hva kan gjøres

- Vår oppfatning er at FKA som kornmottaker med mottaksplikt ikke uten videre og uten vilkår kan eller vil investere så mye i infrastruktur og kapasitet som kreves for å tilfredsstille markedets behov under alle forhold.
- Kostnadene vil følge bonden - også i år med totalavling på 0,9 mill tonn og vann% 15.
- Enhetsprisen for mottak, tørking og lagring av korn blir vesentlig lavere på store fellesanlegg i FKA enn på mange og små gårdsanlegg, Fokus på slike skalaffekter isolert kan allikevel fjerne nødvendig oppmerksomhet bort fra fokus på de samlede kostnader langs hele kornvarekjeden – fra åker til kvern.
- Av negative følger kan vi trekke frem følgende:
 - Transport av flere hundre tusen tonn korn over kort tid med begrenset mulighet til retningsbalanse
 - Betydelig utfordringer med å skaffe arbeidskraft med nødvendig driftskompetanse og å følge arbeidsmiljølov og normale krav til HMS pga enorm korttidsbelastning i sesong
 - Betydelige utfordringer med store mengder bioavfall over kort tid – mye transport – dårlig utnyttelse
 - Svært begrenset mulighet til kvalitetssortering av korn som følge av manglende ledetid for analyser og sortering i tid og rom
 - Vanskelig å ta helhetlig styring og få effektivitet i varekjeden

Hva kan kornprodusenten gjøre for å bidra til redusert risiko?

- Sørge for god agronomi og jordkultur
- Valg av vekster med ulik veksttid
- Unngå legde - riktig gjødsling!!!
- Egen treskekapasitet
- «Bufferkapasitet» i korntørke-lager

Hva kan industrien gjøre for å spre risiko?

- I skuronna:

- Fortsette å utbedre flaskehalsen lokalt og sentralt
- Endre priskurven – premiere «buffringstiltak» på gård som bidrar til å redusere «big bang» i skuronna, dvs mer levering etter 10. oktober
- Leielagring bør bare tilbys i år og områder med lite korn.
- Videreutvikle timebestillingsystemet

For lagringskorn:

- **Pris og leveringsbetingelser som stimulerer til at lagringskorn går mest mulig direkte fra gård til forbrukssted/kyst**
- **Innarbeide avtalebasert levering med forhåndsprøver, riktig og tilpasset transportmateriell, basert på digital samhandling og «frikobling» mellom pengestrøm og varestrøm:**
 - Økt rasjonalitet-produktivitet i varekjeden
 - Fokus på transportstyring - mindre CO2 utslipp
 - Fokus på kvalitet, AML og HMS - orden/renhold
 - Sikrer markedets behov for spesialkvaliteter med sporing
 - Sikrer prognoser for tilgang på norsk korn og fastsettelse av markedsregulerende tiltak

- **Vi må akseptere og anerkjenne behov for styring og planlegging av alle varestrømmer – også norsk korn.**
- **Innebærer at FKA vil sette pris- og leveringsbetingelser som optimaliserer varekjeden ved å stimulere kornprodusentene til rasjonell adferd og til å ta større ansvar i verdikjeden.**
- Forbrukssteder og utskipingshavner med god kapasitet på mottak, tørking og lagring er «aldri feil».
- Ekstrahåndtering mellom åker og kvern/havn må unngås.
- Enkle lokale mottak er viktige i skuronna, men stenges etterpå!
- Skalaeffekter må utnyttes
- Stavanger Havnesilo en «sikkerhetsventil» for FKA og kornbonden ved store kornavlinger

Takk for oppmerksomheten!